

Nr 439.

Av herr **Welin**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 260, angående löne- och pensionsreglering för lärarepersonalerna vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna, folk- och småskolorna, de högre folkskolorna och de kommunala mellanskolorna.

Kungl. Maj:t har i propositionen nr 260 föreslagit riksdagen att antaga en lönerreglering för bl. a. lärarepersonalen vid folk- och småskolorna i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som föreslagits av lönerregleringskommittén.

Denna kommitté bygger sitt utlåtande på det förslag, som på sin tid avgavs av lärarlönenämnden. I en mycket viktig detalj har emellertid lönerregleringskommittén frångått det av lärarelönenämnden framlagda förslaget, nämligen den, enligt vilken den kontanta lönen för kommunalt anställda lärare skulle utgå dels som grundlön, dels som ålderstillägg och dels familjetillägg. Detta avlöningssystem, som följer den s. k. behovsprincipen, har under senare åren allt mer börjat komma till användning hos oss såväl vid bestämmande av en del löneförbättringar m. m. under de nuvarande krisåren som ock vid en mängd enskilda affärsföretag, varjämte detsamma i stor utsträckning användes i utlandet både i offentlig och enskild tjänst. Förslaget om dess användning vid en blivande lönerreglering har också mötts med synnerligt intresse av folkskolans lärarekår, och även inom läroverkskretsar hava många röster höjts härför. Snarare än att utdömas hade detta avlöningssystem varit förtjänt av att komma till allmännare användning, enligt min mening t. o. m. vid alla lönesattser

uppgörande. Då det nu är fruktlöst att yrka på dess användning vid den föreliggande löneregleringen, har jag endast att beklaga, att det inte blivit tillämpat, åtminstone för folk- och småskolans lärarepersonal.

Emellertid tillåter jag mig att i några andra punkter påkalla ändring i Kungl. Maj:ts förslag.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att ordinarie kvinnlig lärare vid folkskola skall i kontant avlöning erhålla 1,900 kr., vartill komma, efter respektive 5, 10 och 15 år, tre ålderstillägg, vart och ett å 200 kr., samt »att för lärare vid småskola, lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folkskola, vilken blivit anställd tills vidare med ömsesidig rätt till minst fyra månaders uppsägning, avlöningen skall utgöra — — — 1,200 kr., vartill kunna, efter resp. 5, 10 och 15 år, komma tre ålderstillägg, vart och ett å 150 kr.»

Skillnaden mellan grundlönen för folkskollärarinna och samma för småskollärarinna synes vara väl stor. Även den senares examen är numera ganska krävande. De båda slagen av lärarinnor hava väl tämligen lika levnadskostnader; båda hava ofta hos sig anförvanter, som de skola försörja. Därför borde grundlönen för småskollärarinnan höjas till 1,400 kr. och i alla händelser icke till lägre belopp än 1,300 kr.

Båda lärarinnegruppernas ålderstillägg synes erfordra en höjning. Särskilt är detta behövt för småskollärarinnan. Folkskollärarinnans ålderstillägg torde böra sättas till 250 kr. för varje lönegrad och småskollärarinnans till 200 kr. för varje lönegrad.

Slutligen har Kungl. Maj:t föreslagit, »att för lärare vid småskola, lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folkskola, vilken blivit anställd på viss tid eller såsom vikarie, ävensom för sådan tills vidare anställd lärare, vilken ej kan komma i åtnjutande av nyss förordade avlöningsförmåner, avlöningen skall utgöra — — — 1,000 kr.»

Även denna katagori av lärare torde behöva få en bättre avlöning, och föreslås för densamma 1,200 kr. Detta är så mycket mer behövt, som denna läraregrupp icke kommer i åtnjutande av ålderstillägg.

En liten grupp lärare har alldeles icke kommit med i löneregleringsförslaget. Det är de oexaminerade lärare vid småskolan, vilka äro anställda tills vidare med ömsesidig rätt till minst fyra månaders uppsägning, men som vid den nya löneregleringens ikraftträdande äro berättigade till helt ålderdomsunderstöd eller som blivit antagna efter den 31 dec. 1907. Dessa hava i Kungl. Maj:ts proposition blivit undantagna. De komma således icke i åtnjutande av löneregleringen. För närvarande hava de i

lön 500 kr., vartill kommer för 1918 ett dyrtidstillägg av 400 kr., om de i visst avseende äro att anse som familjeförsörjare, eljest 250 kr. Men för 1919 få de endast 500 kr., ty löneregleringen komma de icke i åtnjutande av, och för 1919 har riksdagen icke anvisat något dyrtidstillägg åt dem. Och avgå de från tjänsten — dock äro de icke tvungna att avgå — erhålla de i ålderdomsunderstöd endast 450 kr.

Dessa lärare torde icke vara många, kanske en 15—20 stycken, men fast de äro få, bör rättvisa skipas mot dem, och om de nu icke komma i åtnjutande av löneregleringens ökade löneförmåner, så böra de åtminstone icke erhålla mindre lön än de nu hava, medan deras kamrater erhålla större lön.

Det synes billigt att ifrågavarande lärare, av vilka knappast någon är familjeförsörjare, få ingå i löneregleringen fast endast med det sammanlagda lönebelopp, som de nu åtnjuta, nämligen 750 kr. Någon sådan lärare, »som blivit antagen efter den 31 dec. 1907», lär enligt uppgift numera icke finnas.

Beträffande de naturaförmåner, som böra tillkomma folk- och småskollärare, har lärarelönenämnden föreslagit bl. a. följande:

»Lärarebostad skall innehålla:

för ordinarie manlig folkskollärare: minst tre sammanhängande rum och kök;

för ordinarie kvinnlig folkskollärare: minst två sammanhängande rum och kök; och

för annan lärare: minst ett rum och kök på samma botten».

Med »annan lärare» avses i främsta rummet lärare och lärarinnor vid mindre folk- och småskolor.

Det är uppenbart, att, för så vitt det gäller manliga småskollärare, och sådana finnas på flera ställen i vårt land (läsåret 1915—1916 voro de 142), det är alldeles otillräckligt med ett rum och kök, särskilt med hänsyn till, att dessa lärare i regel torde vara familjeförsörjare.

Men även för en småskollärarinna torde det vara otillräckligt med ett rum och kök. För hennes rent personliga behov kan det måhända vara tillräckligt, men här tillkommer en omständighet, som under sista tiden mer och mer beaktats. Jag menar behovet av att bereda lärarinnan större trygghet mot våldsverkare, och som bekant uppträda inte sällan sådana hos ensamboende lärarinnor. Den ensamboende lärarinnan måste alltid känna sig mer eller mindre otrygg. Det är inte nog med, att hon har ett nervslitande arbete. Hon måste ofta underkasta sig något än mer

nervslitande, nämligen — såsom en lärarinna uttryckt det — att sova i giv-akt-ställning. Och det blir ingen vila. Lärarinnan behöver därför hava någon hos sig, och hennes bostadsutrymme bör rättas därefter.

Ofta har lärarinnan dessutom sin mor eller någon anförvant, som bor hos henne. Och vidare kan det för många lärarinna vara behöfligt att till sin hjälp hava någon hos sig. Hon kan behöva en flicka, som hjälper henne med en del sysslor, som hon icke själv hinner med eller orkar utföra, och särskilt kan hjälp behövas i trädgården. Många unga flickor skulle på detta sätt få sin första utkomst på landet i stället för att bege sig till städerna eller Amerika. För att tillgodose detta behov behöver lärarinnan ett par rum och kök. Dock torde det inte alltid vara erforderligt, att de båda rummen ligga på samma botten. Jag vill därför föreslå, att »annan lärare» erhåller minst två rum och kök, därav ett rum och kök på samma botten.

På grund av vad jag sålunda anført, tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen, med ändring av vad Kungl. Maj:t i motsvarande avseenden föreslagit, ville bestämma,

att ordinarie kvinnlig lärare vid folkskola, efter respektive 5, 10 och 15 år, erhåller tre ålderstillägg, vart och ett å 250 kronor;

att för lärare vid småskola, lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folkskola, vilken blivit anställd tills vidare med ömsesidig rätt till minst fyra månader uppsägning, avlöningen skall utgöra, förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning enligt ortens pris, 1,400 kronor, vartill kunna, efter respektive 5, 10 och 15 år, komma tre ålders-tillägg, vart och ett å 200 kronor;

att för lärare vid småskola, lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folkskola, vilken blivit anställd på viss tid eller såsom vikarie, ävensom för sådan tills vidare anställd lärare, vilken ej kan komma i åtnjutande av nyss föreslagna avlöningsförmåner, avlöningen skall utgöra, förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, 1,200 kronor;

att för oexaminerad lärare vid småskola, lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folk-

skola, vilken blivit anställd tills vidare med ömsesidig rätt till minst fyra månaders uppsägning, och vilken vid den nya löneregleringens ikraftträdande är berättigad till helt ålderdomsunderstöd eller blivit antagen efter den 31 december 1907, avlöningen skall utgöra, utom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, 750 kronor; samt

att lärarbostad skall innehålla:

för ordinarie manlig folkskollärare: minst tre sammanhängande rum och kök;

för ordinarie kvinnlig folkskollärare: minst två sammanhängande rum och kök; och

för annan lärare: *minst två rum och kök, därav minst ett rum och kök på samma botten.*

Stockholm den 11 maj 1918.

S. Welin.